УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

АНАЛИ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

Књига XXXVII, Свеска I
2025

БЕОГРАД
2025

Садржај
Table of Contents

Oleksandr Kapranov

Syntactic means in Keir Starmer's speeches on climate change: an investigation of dependent clauses —13

Sintaksička sredstva u govorima Kira Starmera o klimatskim promenama: istraživanje zavisnih rečenica

Бранислава М. Дилпарић / Снежана М. Зечевић / Зорана З. Јурињак

Колокацијска компетенција србофоних студената у енглеском језику медицинске струке — 29

Collocational competence in medical English among Serbian students

Gordana V. Vekarić / Gordana B. Jelić

Decoding markers of submissiveness strategy in creating group identity among athletes — 55

Декодирање маркера стратегије субмисивности у креирању групног идентитета спортиста

Ana Ž. Arsić

Komparativna analiza deskripcija mentalnih stanja i dispozicija junaka u izvornom i drugom izdanju romana za mlade *Charmed Thirds* autorke Megan Makaferti u svetlu političke korektnosti i eufemizacije — 77

A comparative analysis of the descriptions of mental states and dispositions of characters in the first and second edition of a YA novel *Charmed Thirds* by Megan McCafferty: A case study of euphemization driven by political correctness

Jelena R. Drljević

Terminološke kolokacije u jeziku prava na primeru italijanske lekseme *causa* i prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku — 97

Lexical collocations in legal language illustrated by the Italian lexeme *causa* and Serbian translation equivalents

Орсат Л. Лигорио

Озвучење интервокалних плозива у далматороманским реликтима Бококоторског залива — 111

Voicing of the intervocalic stops in the Dalmatian Romance relics from the Bay of Kotor

Нина Љ. Судимац Јовић / Александра Р. Лончар Раичевић

Специфичне реализације трајања вокала у нишком урбаном варијетету — 131

Specific realizations of vowel duration in the urban variety of Niš

Sanja M. Joka

動詞「打ち込む」の多義的な意味の現れ方 — 147

The polysemous features of the verb *uchikomu*

Ivana Z. Georgijev / Jelena M. Kovač / Sanja M. Maričić Mesarović

Studentska saradnja u vreme pandemije Kovid-19 — 169

Student cooperation during the Covid-19 pandemic

Igor D. Ivanović

The impact of grade difference on competitive and collaborative engagement in language learning: a Quizizz-based survey — 189

Uticaj razlika u ocjenama na takmičenje i saradnju u učenju jezika: istraživanje zasnovano na platformi Kviziz

Kornelije D. Kvas

Fikcija i istina u Andrićevoj pripovetki „Pismo iz 1920. godine" — 207

Fiction and truth in Andrić's short story "Letter from 1920"

Наташа С. Дракулић Козић

Фолклорне представе о ноћном небу у контексту есејистичког и антологичарског опуса Миодрага Павловића — 221

Folklore images of the night sky in the context of Miodrag Pavlović's essays and anthologies

Dalibor D. Kličković

Obrnuti asketizam monaha-pesnika Ikjua i poetski identitet japanskoga zena — 235

Reverse asceticism of the Zen monk and poet Ikkyu and poetical identity of the Japanese Zen

Жељка П. Јанковић

Стереотипи о половима у расправама о углађености Николе Фареа и Жака ди Боска — 259

Gender stereotypes in treatises on *honnêteté* by Nicolas Faret and Jacques Du Bosc

Nataša D. Šofranac

Free souls and captured state – Shakespeare as a means of subversion in Serbian theatres — 277

Слободне душе и заробљена држава – Шекспир као средство субверзије у српским позориштима

Dragana D. Anđelić

The poetics of darkness in popular culture: Amy Winehouse — 297

Poetika tame u popularnoj kulturi: Ejmi Vajnhaus

Verka G. Karić

Los efectos de la violencia sistemática: el caso del *Delirio* de Laura Restrepo — 315

Ефекти систематског насиља: случај *Делиријума* Лауре Рестрепо en

Прикази / Reviews

Драгана М. Ратковић

Ружица С. Левушкина, *Лексика православне духовности у савременом српском језику (лексичко-семантичка анализа и лексикографска обрада)* — 331

Anđela M. Marković

Nailje R. Malja Imami, *Morfologija albanskog jezika* — 338

Јелена С. Младеновић

Светлана Шеатовић, Марко Аврамовић (ур.), *Поезија Живорада Недељковића: зборник радова* — 342

https://doi.org/10.18485/analiff.2025.37.1.6
811.163.4(497.16)'342.2
811.163.4(497.16)'282.2

Озвучење интервокалних плозива у далматороманским реликтима Бококоторског залива

Орсат Л. Лигорио*
Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Одељење за класичне науке
https://orcid.org/0000-0001-5047-0674

Кључне ријечи:
латински, далматороманси, српскохрватски, историјска фонетика, Бока которска

Апстракт

Озвучење интервокалних плозива једна је од главних карактеристика далматороманских реликата Боке которске; уп. нпр. VpV > *b* у лат. NEPŌTEM 'унук; нећак' > сх. *нѐбуд* 'нећак', VtV > *d* у лат. **rōsātam* > сх. *ро̀сāда* 'роса', VcV > *g* у лат. PLACENTAE 'колачи' > сх. топоним *Плагѐнти*. Овај рад бави се захватом те појаве. Анализом грађе утврђено је да бокељско озвучење не захвата све расположиве реликте. Налази се у реликтима лат. COOPERTŌRIUM 'покривач', **nucālia* 'орашје', **pānicam* 'хљебиште' > 'остава', PLACENTAE 'колачи', PLATANUM 'платан', PRŌTĒLUM 'црта' > 'раздјељак', ROGĀTA 'тражени' (дарови) > 'дар', **rōsātam* 'роса', **vellatīnam* 'овчија вуна'; не налази се у реликтима лат. BŌCA '*Box boops*', BOMBĀCEM 'памук', CATĒNACEUM 'катанац', CĒPULLAM 'лу̑к', CĪMICEM 'стјеница', CO(N)STRĀTUM 'прострто' > 'таван, поткровље', FĪCĀTUM 'цигерица', LACERTAM '*Scomber colias*', LOCUSTAM 'скакавац; јастог' > 'јастог', LUCERNAM 'свјетиљка', OCULĀTAM 'ока̀та' > '*Oblada melanura*'. Мијешан исход показују лат. **frondiātam* 'лишће' > 'рибање страшилима', NEPŌTEM 'унук; нећак' > 'нећак', NEPŌTIAM 'нећака; унука' > 'нећака'. У закључку се износи претпоставка да су озвучени реликти зајмљени након неозувчених, и то вјероватно између XIII и XV вијека. *(примљено: 8. фебруара 2025; прихваћено: 15. марта 2025)*

CC BY SA

* Филозофски факултет
Одељење за класичне науке
Чика Љубина 18–20
11000 Београд, Србија
orsat.ligorio@f.bg.ac.rs

1. Увод

У српскохрватским позајмљеницама далматороманског поријекла (тзв. далматороманским реликтима) безвучни латински плозиви остају у интервокалној позицији неозвучени (лат. VpV, VtV, VcV > сх. *п*, *т*, *к*); в. нпр. Bartoli (1906, II: 364). Примјера ради, упореди:

Лат. NEPŌTEM 'унук; нећак' > 'нећак' — сх. ***нѐпӯт*** Конавли (Kašić, 1995: 361), Дубровник (Budmani, 1883: 161; Бојанић/Тривунац, 2002: 246), Блато (Milat Panža, 2015: 272), Вис, Брач, Божава, Раб (ERHSJ, II: 511), ***нѐпут*** Хвар (Benčić, 2013: 313), Питве (Barbić, 2011: 184), Трогир (Geić, 2015: 242), Вргада (Jurišić, 1973: 132), Иж (Martinović, 2005: 225), Брбињ (Rančić, 2013: 108), Бибиње (Šimunić, 2013: 431), Колан (Oštarić, 2005: 292), Сали (Piasevoli, 1993: 212), Ривањ (Radulić, 2002: 192), Рава (Božin, 2017: 208), Паг (Kustić, 2002: 263), Повљана (Tičić, 2004: 225), Сеструњ (Fatović, 2017: 154), Омишаљ (Maḥulja, 2006: 186).[1]

Лат. RŌS > **rōsātam* 'роса' — сх. ***рòсāта*** Дубровник (Вук 1852: 654; Зоре, 1895: 19; Бојанић/Тривунац, 2002: 348), Потомје (ERHSJ, III: 159).

Лат. PLACĒRE 'годити' > 'ужитак' — сх. ***плакир*** М. Држић, Ј. Кавањин, ***плакијер*** Ц. Држић, М. Држић, Б. Градић (RJA, IX: 951).

Но, далматороманski реликти Бококоторског залива мјесто безвучног биљеже озвучен исход (сх. *б*, *д*, *г*); ондје поред *нѐпӯт*/*нѐпут* тако налазимо сх. ***нѐбуд*** (Skok, 1934: 201), поред *рòсāта* сх. ***рòсāда*** (Вук 1852: 654), поред *плак-ир* сх. ***Плаг-ênти*** (ERHSJ, II: 590).

Овај рад бави се захватом те појаве у реликтима аутохтоне бокељске романштине.

2. Интервокално р

Лат. CĒPULLAM 'црвени лȕк' — сх. ***кàпула*** Ластва (ERHSJ, II: 44), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 156), СЗ Бока (Musić, 1972: 168), ***капула*** Котор (Šulek, 1879: 139). Лит. Budmani, 1883: 162; Bartoli, 1906, II: 292; RJA, IV: 849; Bartoli, 1906, II: 292; Skok, 1926: 402; 1934: 206; REW: 1820; ERHSJ, II: 44; Rocchi, 1990: 126; Ligorio, 2014: 107; ERHSJ, I: 569; Шпановић, 2024: 94.

Озвучење VpV > *b* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. COOPERTŌRIUM 'покривач' — сх. ***кобертȕо*** Доброта, ***кобартȕо*** Бока, Шкаљари, Муо, Бијела, Рисан (ERHSJ, II: 238), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 164), ***кобàртур*** Доброта, ***кобàтӯра*** Херцег Нови (ERHSJ, II: 238), ***кобретȕо*** Грбаљ (Lipovac-Radulović, 1981: 164), ***корбетуо*** Котор, Доброта, Рисан, Прчањ, Муо (Skok, 1934: 202), Грбаљ (ERHSJ, II: 238), ***корбетȗр*** Грбаљ, Кртоле (ERHSJ, II: 238), ***корбатȕо*** Грбаљ (Lipovac-Radulović, 1981: 164), ***корбàтуо*** Котор, Доброта, Рисан, Прчањ, Муо (Skok, 1934: 202), СЗ Бока (Musić, 1973: 176), ***корбàтур***/***кобàртур*** СЗ Бока (Musić, 1973: 176). Лит. Bartoli, 1906, II: 252, 294; RJA, V: 627; REW: 2206; ERHSJ, II: 238; Rocchi, 1990: 146; Ligorio, 2014: 117.

---

1 Наведена грађа је илустративна, не исцрпна. За сјеверне пунктове додатно в. нпр. и LAIČaG (493a).

Озвучење VрV > *b* налази се у свим наведеним облицима. Технички, грађи припадају само облици *кобертӯо*, *кобартӯо*, *кобàртур*, *кобàтӯра*. У осталим (*корбетӯо*, *корбетуо*, *корбетӯр*, *корбатӯо*, *корбàтуо*, *кобàртур*, *корбàтур*), плозив је услијед метатезе р—рт > *rp*—*t* могао бити озвучен и једначењем *rp* > *rb*. Но, није познато да ли је поменута метатеза била далматороманска или словенска/српскохрватска појава.

Лат. lupellum 'вӯче' > '*Dicentrarchus labrax*' — сх. ***лубијàл*** Муо, ***лубијàо*** Прчањ (ERHSJ, II: 323), Доброта (Skok, 1934: 202, 473), ***лубио*** Муо (Vinja, 1986, II: 260), ***лубјан*** Кртоле, ***лумбијàо*** Прчањ (Skok, 1934: 202, 473), ***љубљâј*** Лепетане, ***љȕбљāј*** Бијела (ERHSJ, II: 323), ***љубљај*** Бока (Lambl, 1854: 187), Костањица, Пераст (Vinja, 1986, II: 260), ***љубљав*** Рисан (ERHSJ, II: 323), ***љубљô*** Столив (Skok, 1934: 202, 473), Ластва (ERHSJ, II: 323), ***љубјај*** Баошић (Vinja, 1986, II: 260), ***љублај*** Бијела, Лепетане, ***љумбљàв*** Доброта (Skok, 1934: 202, 473), ***љумљàв*** Доброта (ERHSJ, II: 323), ***љубљан*** Стрп (Vinja, 1986, II: 260), ***љубљен*** Муо (Skok, 1934: 202, 473), ***љубаљ*** Бока (Lambl, 1854: 187), ***љумбљан*** Доброта (Vinja, 1986, II: 260). Лит. Bartoli, 1906, II: 295; RJA, VI: 296; Skok, 1933: 45; ERHSJ, II: 323; Rocchi, 1990: 220; Vinja, 1986, I: 209; Vuletić, 2007: 45; Ligorio, 2014: 162; Лигорио, 2018: 35; ERHSJ, II: 567; Vuletić/Skračić, 2018: 110.

Озвучење VрV > *b* налази се у свим наведеним облицима.[2] Но, грађи у ствари не припада ниједан, јер се озвучење у реликтима кородикалног лат. lupīnum 'налик вуку, вучји' > '*Dicentrarchus labrax*' налази и ван Бококоторског залива, од Крка до Пељешца; в. Vinja (1986, II: 260). Према томе, VрV > *b* у бокељским континуантама лат. lupellum могло би бити и пандалматско, те ову одредницу из тог разлога искључујемо из даљег разматрања.

Лат. nepōtem 'унук; нећак' > 'нећак' — сх. ***нѐбуд*** Лепетане (Томановић, 1935: 118), Ластва, Муо (ERHSJ, II: 511), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 229), ***нèбуд*** Пераст, Доброта (Skok, 1934: 201), ***небуд*** Пераст (Brajković, 1983: 16), Котор (Bartoli, 1906, II: 296), ***нѐпӯт***/***нѐпӯч*** СЗ Бока (Musić, 1972: 194). Лит. Bartoli, 1906, II: 296; RJA, VIII: 43; Skok, 1934: 201; REW: 5890; ERHSJ, II: 511; Rocchi, 1990: 252; Ligorio, 2014: 182.

Озвучење VрV > *b* налази се у облицима *нѐбуд*, *нèбуд*, *небуд*; не налази се у облицима *нѐпӯт*, *нѐпӯч*. На наведеном мјесту, Мусић (Musić, 1972: 194) неозвучене облике тумачи упливом „ostalih naših primorskih govora, a pre svega dubrovačkog" (у ком реликт лат. nepōtem гласи *нѐпӯт*).[3]

Лат. nepōtiam 'унучица; нећака' > 'нећака' — сх. ***небȕча*** Пераст, Доброта, Муо, Кртоле (ERHSJ, II: 511), ***нѐбуча*** Бока (Вук 1852: 413), Пераст (Brajković, 1893: 16), Доброта (Skok, 1934: 201), ***нѐбуђа*** Пераст (Lipovac-Radulović, 1981: 229), ***небуча*** Пераст (Brajković, 1983: 16), ***нѐпӯча*** СЗ Бока (Musić, 1972: 195). Лит. Budmani,

2 Једини изузетак је *љумљàв* < *љубмљàв*.

3 Облик *нѐпӯч* у ствари је регресивни дериват именице женског рода *нѐпӯча* < NEPŌTIAM (в. ниже).

1883: 162; Bartoli, 1906, II: 296; RJA, VIII: 43; Skok, 1934: 201; REW: 5891; ERHSJ, II: 511; Rocchi, 1990: 252; Ligorio, 2014: 182.

Озвучење VрV > *b* налази се у облицима *небӯча, нèбуча, небуча, нѐбуђа*; не налази се у облику *нѐпӯча*. На наведеном мјесту, Мусић (Musić, 1972: 195) тврди да је облик *небуча* „ustupio mjesto [...] reči [*nèpūča*] koja je prodrla iz dubrovačkog govora".

3. Интервокално -т-

Лат. CATĒNACEUM 'катанац' — сх. ***катàнац*** Бока, Прчањ (ERHSJ, II: 12), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 161), ***катанац*** Пераст (Brajković, 1893: 18). Лит. RJA, IV: 893; Bartoli, 1906, II: 292; REW: 1764; ERHSJ, II: 12; Rocchi, 1990: 121; JE, II: 75; Ligorio, 2014: 102.

Озвучење VтV > *d* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. CO(N)STRĀTUM 'прострто' > 'под од дасака у кући; таван, поткровље'— сх. ***кострàт*** Прчањ (JE, II: 101), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 177), ***кòстрат*** Бијела, Костањица, Пераст, ***кòстрат*** Тиват, Ластва, Прчањ, Доброта, Лепетане (ERHSJ, II: 165), ***кострат*** Пераст (Brajković, 1983: 16), Бока (Bartoli, 1906, II: 294). Лит. Bartoli, 1906, II: 294; REW: 2172; ERHSJ, II: 165; JE, II: 101; Ligorio, 2014: 117.

Озвучење VтV > *d* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. FĪCĀTUM 'џигерица, јетра' — сх. ***пикâт*** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 263), ***пùкат*** Пераст (ERHSJ, II: 655), ***пикат*** Пераст (Brajković, 1983: 16), Котор (Bartoli, 1906, II: 298). Лит. Budmani, 1883: 162; Bartoli, 1906, II: 298; RJA, IX: 845; Skok, 1934: 471; REW: 3281; ERHSJ, II: 655; Rocchi, 1990: 336; Ligorio, 2014: 134.

Озвучење VтV > *d* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. FRONDEM > **frondiātam* 'лишће' > 'врста риболова страшилима' — сх. ***франчâда*** Прчањ (Rešetar, 1907: 233), ***фрàнжāта*** СЗ Бока (Musić, 1972: 239). Лит. Bartoli, 1906, I: 290; Skok, 1934: 203; REW: 3530; ERHSJ, I: 534; Rocchi, 1990: 182; JE, I: 157; Ligorio, 2014: 138.

Озвучење VтV > *d* налази се у облику *франчâда*; не налази се у облику *фрàнжāта*.

Лат. NEPŌTEM, в. од. 2.

Озвучење VтV > *d* налази се у облицима *нѐбуд, нѐбуд, небуд*; не налази се у облику *нѐпӯт*.

Лат. OCULĀTAM 'ока та' > '*Oblada melanura*' — сх. ***укљàта*** Прчањ, Ластва, Муо (ERHSJ, III: 540), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 365), ***ỳкљата*** Пераст, Котор, Кртоле, Костањица, Бока, Рисан (ERHSJ, III: 540), ***ỳкљата*** СЗ Бока (Musić, 1972: 233), ***укљата*** Котор (Bartoli, 1906, II: 303), Пераст (Brajković, 1893: 16), Баошић, Костањица, Стрп, Пераст, Доброта, Муо, Лепетане (Vinja, 1986, II: 280). Лит. Bartoli, 1906, II: 303; Skok, 1933: 48; REW: 6037a; ERHSJ, III: 540; Vinja, 1986, I:

442; Rocchi, 1990: 255; JE, III: 293; Ligorio, 2014: 184; ERHSJ, II: 525; Vuletić/Skračić, 2018: 129, 202; Лигорио, 2022: 14.

Озвучење VtV > *d* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. PLATANUM 'платан' — сх. топоним ***Плавда*** Котор (ERHSJ, II: 679), млини између Лепетана и Доње Ластве, у документима ***Pladanus*** (Jireček, 1902: 59). Лит. Skok, 1934: 193; REW: 6582; ERHSJ, II: 679; Rocchi, 1990: 279; Ligorio, 2014: 204; ERHJ, II: 134.

Озвучење VtV > *d* налази се у свим наведеним облицима.

Лат. PRŌTĒLUM 'црта' > 'раздјељак' (у коси) — сх. ***прȍдио***, *-дијела* Прчањ (Rešetar, 1907: 279). Лит. Skok, 1934: 204; RJA, XII: 283; REW: 6790a. За тзв. псеудојат в. Лигорио (2015).

Озвучење VtV > *d* налази се у наведеном облику.

Лат. ROGĀTA (*sc.* DŌNA) 'тражени дарови' > 'дар' (обично с пута) — сх. ***рогадȕја*** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 298), ***рогàдија*** Бока (Вук 1898: 672), Пераст (Skok, 1934: 204). Лит. RJA, XIV: 127; REW: 7361; ERHSJ, III: 155; Ligorio, 2014: 221.

Озвучење VtV > *d* налази се у свим наведеним облицима.

Лат. RŌS > **rōsātam* 'роса' — сх. ***росâда*** Лепетане (ERHSJ, III: 159), ***рòсāда*** Рисан (Вук 1852: 654). Лит. Bartoli, 1906, II: 300; Skok, 1930: 501; RJA, XIV: 170; REW: 7374; ERHSJ, III: 159; Rocchi, 1990: 303; Ligorio, 2014: 221.

Озвучење VtV > *d* налази се у свим наведеним облицима.

Лат. TEUTAM 'Теута' > 'Тиват' — сх. ***Тȕват*** (ERHSJ, III: 476), у документима ***Tiueti***, ***Theudo***, ***Theodo***, ***Teodo*** (Jireček, 1902: 60). Лит. Mayer, 1957: 335; ERHSJ, III: 476; Ligorio, 2014: 256.

Озвучење VtV > *d* налази се у облицима *Theudo*, *Theodo*, *Teodo*; не налази се у облицима *Tȕват, Tiueti*. Но, није поуздано да овај топоним потиче од лат. TEUTAM. Могао би бити и реликат лат. TESTUM 'кров; врх' (= Врмац над Тивтом); в. Ligorio (2016) (pod *Stellingen*) и Savić/Ligorio (2022: 23). Ову одредницу стога искључујемо из даљег разматрања.

Лат. VELLUS > **vellatīnam* 'руно, овчија вуна' — сх. ***вељàдина*** Бока (Вук 1898: 59). Лит. REW: 9182; ERHSJ, III: 574; Ligorio, 2014: 263.

Озвучење VtV > *d* налази се у наведеном облику.

Лат. VĪTEM 'лоза; витица лозе' > 'шраф' — сх. ***вȋда*** Бока, Кртоле, Ластва (ERHSJ, III: 599), СЗ Бока (Musić, 1972: 143), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 375). Лит. REW: 9395; ERHSJ, III: 599; JE, III: 305; Ligorio, 2014: 267.

Озвучење VtV > *d* налази се у наведеном облику. Но, он би могао бити и каснија позајмљеница, од млет. *vida* 'шраф' (Boerio, 1867: 793); в. *loc.cit.* у Ligorio (2014). Уп. сада и Шпановић (2024: 63). Из тог разлога ову одредницу искључујемо из даљег разматрања.

4. Интервокално -c-

Лат. ASTACUM 'јастог' — сх. ***јàстōг*** Муо, Кртоле (ERHSJ, I: 760), ***јàстог*** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 138), ***јàстог*** СЗ Бока (Musić, 1972: 162), ***јастог*** Мељине, Баошић, Костањица, Пераст, Стрп, Доброта, Муо, Лепетане (Vinja, 1986, II: 364), ***јасток*** Пераст (Brajković, 1893: 16), Тиват (Lipovac-Radulović, 1981: 138). Лит. Budmani, 1883: 161; RJA, IV: 484; Bartoli, 1906, II: 252, 291; Skok, 1933: 57; 1934: 205; REW: 738; ERHSJ, I: 760; Vinja, 1986, II: 77; Rocchi, 1990: 65; JE, II: 33; Vuletić, 2007: 175; Ligorio, 2014: 81; ERHSJ, I: 398; Vuletić/Skračić, 2018: 76; Лигорио, 2022: 9.

Озвучење VcV > *g* налази се у облицима *јàстōг, јàстог, јàстог, јастог*; не налази се у облику *јасток*. Но, грађи у ствари не припада ниједан јер се озвучење у реликтима лат. ASTACUM налази и ван Бококоторског залива, од Крка до Улциња; в. Vinja (1986, II: 364). Према томе, VcV > *g* у бокељским континуантама лат. ASTACUM могло би бити и пандалматско, те ову одредницу из тог разлога искључујемо из даљег разматрања.

Лат. BŌCA '*Box boops*' — сх. ***бȕква*** Бока, Бијела, Костањица, Тиват, Муо (ERHSJ, II: 232), СЗ Бока (Musić, 1972: 139), ***бȍква*** Кртоле (ERHSJ, II: 232), ***буква*** Баошић, Костањица, Пераст, Доброта, Муо, Лепетане (Vinja, 1986, II: 278). Лит. RJA, I: 727; Bartoli, 1906, II: 289; Skok, 1934: 448; REW: 1182; ERHSJ, II: 232; Vinja, 1986, I: 405; Rocchi, 1990: 77; Ligorio, 2014: 87; Vuletić/Skračić, 2018: 44.

Озвучење VcV > *g* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. BOMBĀCEM 'памук' — сх. ***бȕмбāк*** Пераст (ERHSJ, I: 235), СЗ Бока (Musić, 1972: 140), ***бумбак*** Пераст (Brajković, 1893: 16). Лит. RJA, I: 732; Budmani, 1883: 162; Bartoli, 1906, II: 289; REW: 1202; ERHSJ, I: 235; Rocchi, 1990: 70; Ligorio, 2014: 88.

Озвучење VcV > *g* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. CĪMICEM 'стјеница' — сх. ***кȉмак*** Ластва (ERHSJ, II: 80), СЗ Бока (Musić, 1972: 171), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 164), ***кимак*** Пераст (Brajković, 1893: 16), ***кимък*** Кртоле (ERHSJ, II: 80). Лит. Budmani, 1883: 161; RJA, IV: 952; Bartoli, 1906, II: 293; Skok, 1926: 388, 402; 1930: 506; REW: 1915; ERHSJ, II: 80; Rocchi, 1990: 132; Ligorio, 2014: 109.

Озвучење VcV > *g* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. DĒ SPĪCA 'клас' > 'класаста биљка, лаванда' — сх. ***дешпȋк*** Пераст (ERHSJ, III: 410), ***дешпȋг***/***дишпȋг*** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 62). Лит. RJA, II: 360; REW: 8148; ERHSJ, III: 410; Rocchi, 1990: 330; Ligorio, 2014: 125.

Озвучење VcV > *g* налази се у облицима *дешпȋг*, *дишпȋг*; не налази се у облику *дешпȋк*. Но, и једни и други облици могли би бити и касније позајмљенице, од ит. *spico*/*spigo* 'лаванда'; в. ERHSJ (I: 158). Уп. сада и Лигорио (2023: 9). Из тог разлога ову одредницу искључујемо из даљег разматрања.

Лат. DRACAENAM 'змајица' > '*Trachinus draco*' — сх. ***драга̀на*** Стрп, Доброта, ***дра̀гана*** Баошић, Костањица, Пераст, Муо, Лепетане, Кртоле (Vinja, 1986, II: 317), ***драганд̀*** Лепетане (ERHSJ, I: 429), ***драга̀на*** СЗ Бока (Musić, 1972: 154), ***драга̀ња*** Бока, Костањица, Прчањ, ***дра̀гања*** Бока (ERHSJ, I: 429). Лит. RJA, II: 745; ERHSJ, I: 429; Vinja, 1986, I: 136; Rocchi, 1990: 164; Vuletić, 2007: 137; Ligorio, 2014: 127.

Озвучење VcV > *g* налази се у свим наведеним облицима. Но, грађи у ствари не припада ниједан, јер се озвучење у реликтима лат. DRACAENAM налази и ван Бококоторског залива, на Корчули и Пељешцу те у Макарском приморју; в. Vinja (1986, II: 364). Према томе, VcV > *g* у бокељским континуантама лат. DRACAENAM могло би бити и пандалматско, те ову одредницу из тог разлога искључујемо из даљег разматрања.

Лат. FĪCĀTUM, в. од. 3.

Озвучење VcV > *g* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. LACERTAM '*Scomber colias*; *Scomber scomber*' — сх. ***лòкарда*** СЗ Бока (Musić, 1972: 183), ***локарда*** Стрп (Vinja, 1986, II: 322), ***локарад***[4] Пераст (Brajković, 1893: 16). Лит. Bartoli, 1906, II: 253, 294; RJA, VI: 139; Skok, 1934: 433; REW: 4821; ERHSJ, I: 59; Vinja, 1986, I: 283; JE, II: 142; Rocchi, 1990: 207; Vuletić, 2007: 110; Ligorio, 2014: 155.

Озвучење VcV > *g* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. LOCUSTAM 'скакавац; јастог' > 'јастог' — сх. ***лока̀ста*** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 14). Лит. REW: 5098; JE, II: 143; Ligorio, 2014: 161.

Озвучење VcV > *g* не налази се у наведеном облику.

Лат. LUCERNAM 'свјетиљка' — сх. ***лукӣерна*** Прчањ, ***лӯкијерна*** Котор (ERHSJ, II: 329), ***лӯкијȇрна*** СЗ Бока (Musić, 1972: 184), ***лукијерња*** Котор (Bartoli, 1906, II: 295), ***лукӣјерница*** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 197), ***лукјȇрница*** Бока (ERHSJ, II: 329), ***лӯкјȇрница/лӯкȇрница*** СЗ Бока (Musić, 1972: 184). Лит. Budmani, 1883: 161; RJA, VI: 212; Bartoli, 1906, II: 295; REW: 5137; ERHSJ, II: 329; JE, II: 150; Rocchi, 1990: 220; Ligorio, 2014: 162.

Озвучење VcV > *g* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. **nucālia* 'орашје' — сх. топоним ***Нога̀ља*** Бока (ERHSJ, II: 505), шума крај Горње Ластве. Лит. REW: 6009; ERHSJ, II: 505; Ligorio, 2014: 184.

Озвучење VcV > *g* налази се у наведеном облику. В. и лат. *nocheda*, *Nogaria* у од. 5.

Лат. PĀNEM > **pānicam* 'хљеб' > 'остава у кухињском зиду' — сх. ***пањȅга*** Пераст, Тиват, Бијела, Богдашић (ERHSJ, II: 596), ***пàњега*** СЗ Бока (Musić, 1972: 200), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 247), ***пањега*** Пераст (Brajković, 1983:

4 У ERHSJ, I: 59 грешком пренесено као *лодарад*; уп. *лòкард* Пераст (Skok, 1934: 433).

18), Бока (Накићеновић, 1913: 214). Лит. RJA, IX: 622; REW: 6198; ERHSJ, II: 596; Ligorio, 2014: 190; Шпановић, 2024: 143.

Озвучење VcV > *g* налази се у свим наведеним облицима.

Лат. PLACENTAE 'колачи' — сх. топоним ***Плагѐнте*** Муо, ***Плагѐнти*** Доброта (ERHSJ, II: 590), дио обале у Доброти. Лит. Skok, 1934: 205; REW: 6556; ERHSJ, II: 590; Ligorio, 2014: 202.

Озвучење VcV > *g* налази се у свим наведеним облицима.

Лат. VACUU- 'шупљина' > 'окно; шкољка' (*Venus verrucosa*, *Meretrix chione*) — сх. ***жбогула*** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1918), ***жбо̑гуља*** Прчањ (Rešetar, 1907: 315), ***жбогуља*** Столив, ***жбо̑гуја*** Костањица, Доброта, ***жгобуља*** Тиват (Vinja, 1986, II: 394), ***бо̑гањ*** Ласта (ERHSJ, I: 178), ***жбӯгара*** Бока (Вук 1852: 155) Лит. REW: 9115; ERHSJ, I: 178; III: 672; Vinja, 1986, II: 155; Rocchi, 1990: 352; Ligorio, 2014: 262.

Озвучење VcV > *g* налази се свим наведеним облицима. Но, они би могли бити и реликти лат. BUCCULAM 'уставша' (одакле је као далматороманski реликат још дубровачко *букло* 'рупа', ERHSJ, I: 232); в. Барић (1923: 224). Исто на наведеном мјесту и Ligorio (2014). В. и Ligorio (2013). Из тог разлога ову одредницу искључујемо из даљег разматрања.

5. Искључена и друга грађа

Због пандалматског (?) озвучења: ASTACUM, DRACAENAM, LUPELLUM. Због несигурне етимологије: DĒ SPĪCA, TEUTAM, VACUU-, VĪTEM.

Како би грађа била што поузданија, искључили смо и оне случајеве у којим су се интервокални плозиви након синкопе нашли у секундарним групама, због могућег једначења по звучности, нпр. лат. GENIC(U)LUM 'кољено; покољење' > сх. *динӣгла* 'оврата' Доброта итд. (ERHSJ, I: 406), лат. MAC(U)LAM 'мрља' > сх. *мâгла* 'око на мрежи' Муо, Прчањ, Бијела (ERHSJ, II: 360), лат. RĒTE-JAC(U)LUM > сх. *рӣђа̏гло* 'мрежа' Муо (ERHSJ, III: 137).

Из грађе су још искључени случајеви са аферезом (лат. ACERNIAM > **cernia*), са *littera*-правилом (лат. BRŪTUM > **bruttum*) и они у којим је хијат укинут у корист секундарних јотованих група (лат. MYRTEAM > **mirt̯ia*, PUTEUM > **put̯iu* и слично). Такође, искључени су и далматороманski грецизми без општероманских паралела (тзв. епихорички грецизми) са безвучним плозивима у интервокалној позицији (грч. δικέλλα, πέπων, τάπης, -ητος).

С друге стране, грађи можемо додати неке случајеве који нису оставили трага у српскохрватском него само у латинским документима с далматороманским упливима; то су лат. PRATŪCEA 'ливадице'> *Pradoçe*, дӧ код Прчања (Jireček, 1902: 92), лат. NUCĒTUM 'орахова шума' > *nocheda* Котор (Skok, 1934: 204) и лат. **nucāria* 'орах, ораховo дрво' > *Nogaria*, топоним у Котору (Skok, 1934: 204) или Грбљу (ERHSJ, II: 505, с напоменом „odmah iza *Trojice*").

6. Неозвучени исходи интервокалних плозива

Неозвучено **VpV > *p*** налази се у: 1. лат. CĒPULLAM > сх. *кàпула* Ластва, Бока, *капула* Котор; 2. лат. NEPŌTEM > сх. *нѐпӯт*/*нѐпӯч* СЗ Бока; 3. лат. NEPŌTIAM > сх. *нѐпӯча* СЗ Бока.

Неозвучено **VtV > *t*** налази се у: 1. лат. CATĒNACEUM > сх. *катѐнац* Бока, Прчањ, ЈИ Бока, *катанац* Пераст; 2. лат. CO(N)STRĀTUM > сх. *кострѐт* Прчањ, ЈИ Бока, *кòстрат* Бијела, Костањица, Пераст, *кѐстрат* Тиват, Ластва, Прчањ, Доброта, Лепетане, *кострат* Пераст, Бока, Котор; 3. лат. FĪCĀTUM > сх. *пикѐт* ЈИ Бока, *пѝкат* Пераст, *пикат* Пераст, Котор; 4. лат. **frondiātam* > сх. *фрàнжāта* СЗ Бока; 5. лат. OCULĀTAM > сх. *укљѐта* Прчањ, Ластва, Муо, ЈИ Бока, *ӳкљата* Пераст, Котор, Кртоле, Костањица, Бока, Рисан, *ӳкљата* СЗ Бока, *укљата* Котор, Баошић, Костањица, Стрп, Пераст, Доброта, Муо, Лепетане.

Неозвучено **VcV > *k*** налази се у: 1. лат. VŌCA > сх. *бӯква* Бока, Бијела, Костањица, Тиват, Муо, СЗ Бока, *бо̀ква* Кртоле, *буква* Баошић, Костањица, Пераст, Доброта, Муо, Лепетане; 2. лат. VOMBĀCEM > сх. *бӯмбāк* Пераст, СЗ Бока, *бумбак* Пераст; 3. лат. CĪMICEM > сх. *кӯмак* Ластва, Бока, *кимак* Пераст, *кимък* Кртоле; 4. лат. FĪCĀTUM > сх. *пикѐт* ЈИ Бока, *пѝкат* Пераст, *пикат* Пераст, Котор; 5. лат. LACERTAM > сх. *лòкарда* СЗ Бока, *локарда* Стрп, *локарад* Пераст; 6. лат. LOCUSTAM > сх. *локѐста* ЈИ Бока; 7. лат. LUCERNAM > сх. *лукѝерна* Прчањ, *лӯкијерна* Котор, *лӯкјēрна* СЗ Бока, *лукијерња* Котор, *лукѝјерница* ЈИ Бока, *лукјēрница* Бока, *лӯкјēрница*/*лӯкēрница* СЗ Бока.

Реликти са неозвученим исходима налазе се на простору читаве Боке; в. Карту 1 у прилогу. У сјеверозападној Боци треба занемарити неозвучено *нѐпӯт*/*нѐпӯч* и *нѐпӯча*; према Мусићу (од. 2), ради се о упливима из дубровачког говора. Исти случај могао би бити и са неозвученим *фрàнжāта*; уп. *фрòнџāта* Дубровник (ERHSJ, I: 534). В. Карту 2.

7. Озвучени исходи интервокалних плозива

Озвучено **VpV > *b*** налази се у: 1. лат. COOPERTŌRIUM > сх. *кобертӯо* Доброта, *кобартӯо* Шкаљари, Муо, Бијела, Рисан, ЈИ Бока, *кобàртур* Доброта, *кобàтӯра* Херцег Нови, (условно и *корбетӯо* Грбаљ, *корбетуо* Котор, Доброта, Рисан, Прчањ, Муо, Грбаљ, *корбетӯр* Грбаљ, Кртоле, *корбатӯо* Грбаљ, *корбàтуо* Котор, Доброта, Рисан, Прчањ, Муо, СЗ Бока, *корбàтур*/*кобàртур* СЗ Бока); 2. лат. NEPŌTEM > сх. *нѐбуд* Пераст, Доброта, Лепетане, Ластва, Муо, ЈИ Бока, *нèбуд* Пераст, Доброта, *небуд* Пераст, Котор; 3. лат. NEPŌTIAM > сх. *небӯча* Пераст, Доброта, Муо, Кртоле, *нèбуча* Пераст, Доброта, *нѐбуђа*/*небуча* Пераст.

Озвучено **VtV > *d*** налази се у: 1. лат. **frondiātam* > сх. *франчāда* Прчањ; 2. лат. NEPŌTEM > сх. *нѐбуд* Пераст, Доброта, Лепетане, Ластва, Муо, ЈИ Бока, *нèбуд* Пераст, Доброта, *небуд* Пераст, Котор; 3. лат. PLATANUM > лат. *Pladanus* документи, сх. *Плавда* Котор; 4. лат. PRŌTĒLUM > сх. *прȍдио* Прчањ; 5. лат. ROGĀTA > сх. *рогадӣја* ЈИ Бока, *рогàдија* Бока; 6. лат. **rōsātam* > сх. *росāда* Лепетане, *рòсāда* Рисан; 7. лат. **vellatīnam* > сх. *вељàдина* Бока.

Озвучено **VcV > *g*** налази се у: 1. лат. **nucālia* > сх. *Ногàља* Бока, лат. *Nogaria* Грбаљ; 2. лат. **pānicam* > сх. *пањѐга* Пераст, Тиват, Бијела, Богдашић, *пàњега* СЗ Бока, ЈИ Бока, *пањега* Пераст, Бока; 3. лат. PLACENTAE > сх. *Плагѐнте* Муо, *Плагѐнти* Доброта.

Реликти са озвученим исходима налазе се (као и они са неозвученим исходом) на простору читаве Боке; в. Карту 3 у прилогу. Но, убједљиво је највећи број потврда управо из југоисточне Боке, и то посебно из Которског залива (Котор, Шкаљари, Доброта, Муо, Прчањ) те са спољне стране полуострва Врмац (Тиват, Ластва, Лепетане).

8. Захват бокељског озвучења

Исходом интервокалних плозива у далматороманском први се бавио Бартоли (в. Muljačić, 1962: 279). У склопу незаобилазног *Das Dalmatische*, он је неозвучен исход интервокалних плозива назвао једним од најпоузданијих знакова далматског поријекла (за разлику од озвученог исхода, који упућује на позајмљенице млетачког поријекла). Каже: „Die soeben erwähnte Lautnorm unterscheidet besonders hier das Dalmatische vom Venetischen und gibt uns einen der sichersten Prüfstein, um die dalmatischen Elemente des Serbo-Kroatischen von den venetischen zu unterscheiden"; в. Bartoli (1906, II: 362).

У четвртом раду из серије *Zum Balkanlatein*, Скок опажа да Бартолијева тврдња није у потпуности на мјесту; озвучен исход интервокалних плозива могу имати и неки далматороманski реликти. Примјера ради, сх. *јȁстог* < лат. ASTACUM извјесно не може бити позајмљено посредовањем млет. *àstese* (Boerio, 1867: 48). У наставку рада налази се списак далматороманских реликата са озвученим исходом интервокалних и других плозива; в. Skok (1934: 201–206). Иако је ондје много реликата из Боке (*нèбуд*, *нèбуча*, *корбàтуо*, *франчâда*, *прȍдио*, *Плàгēнта*), Скок не уочава да је озвучење типично бокељска појава.

Но, из успутних запажања у *Етимологијском рјечнику хрватскога или српскога језика* развидно је да Скок по овом питању заправо није имао никаквих недоумица. У вези са озвученим реликтима лат. COOPERTŌRIUM, он тако пише да се „vidi da je dalmato-romansko narječje imalo u Kotoru druga fonetska obilježja negoli u Dubrovniku i u ostaloj Dalmaciji" (ERHSJ, II: 238); у вези са озвученим реликтима лат. **rōsātam*, да је „u Boci *-ata* > *-ada*" (ERHSJ, III: 159); у вези са озвученим реликтима лат. **vellatīnam*, да „*t* > *d* u Boci ne smeta mišljenju da je *veljadina* dalmato-romanski leksički ostatak" (ERHSJ, III: 574).

Као типично бокељску појаву Скок је озвучење одредио у чланку *далматски језик* који је писао за *Енциклопедију Југославије*. Ондје стоји:

> Uzmemo li iz spičanskog govora riječ *ćârma* 'međašnja njiva' od lat. *termes*, zatim naziv *kobertuo* 'poplun, jorgan', koji se govori u Risnu, a u Dubrovniku mu odgovara *kȓpatūr* od lat. *coopertorium*, i napokon *nebȕča* 'nećakinja' prema *nèpuča* u Dubrovniku, od vulg. lat. riječi *nepotia* (koja se javlja već na dalmatinskim rimskim natpisima umjesto klasično-latinske *neptis*), možemo zaključiti da je u južnodalmatskom postojala sonorizacija bezvučnog labijala *p* i diftongacija latinskog *ĕ* > *ia*. (Skok, 1956: 653)

Каснији далматороманисти примили су к знању Скокову тезу о бокељском озвучењу, али је нису даље развијали; в. нпр. Muljačić (1962: 279, 295, 328) или Tekavčić (1976: 38–39). Овај рад, срачунат на то да поменути пропуст отклони, показао је да озвучење интервокалних плозива уистину јесте (како је Скок и био исправно увидио) типично бокељска појава. Но, анализа грађе суочила нас је са још једним, мање очекиваним закључком: да интервокални плозиви **нису озвучени у сваком далматороманском реликту** Бококоторског залива него да једни реликти имају озвучен док други имају безвучан исход.

Неозвучен исход (VpV > *p*, VtV > *t*, VcV > *k*, в. од. 6) имају реликти лат. BŌCA, BOMBĀCEM, CATĒNACEUM, CĒPULLAM, CĪMICEM, CO(N)STRĀTUM, FĪCĀTUM, LACERTAM, LOCUSTAM, LUCERNAM, OCULĀTAM; озвучен исход (VpV > *b*, VtV > *d*, VcV > *g*, в. од. 7) имају реликти лат. COOPERTŌRIUM, **nucālia*, **pānicam*, PLACENTAE, PLATANUM, PRŌTĒLUM, ROGĀTA, **rōsātam*, **vellatīnam*; мијешан исход (VpV > *p/b*, VtV > *t/d*, VcV > *k/g*, в. од. 6 и 7) имају реликти лат. **frondiātam*, NEPŌTEM, NEPŌTIAM. Из овог запажања логично слиједи претпоставка да су реликти са неозвученим исходом зајмљени прије реликата са озвученим исходом.

9. Датирање бокељског озвучења

У смислу релативне хронологије, бокељско озвучење мора бити касније од:
1. лат. oNC > сл. **ǫ*C (Holzer, 2011: 63), уп. лат. **frondiātam* > сх. *франчâда*;[5]
2. лат. eNC > сл. **ę*C (Holzer, 2011: 63), уп. лат. PLACENTAE > сх. *Плагѐнти*;
3. лат. ō > сл. **y* (Holzer, 2011: 29), уп. лат. NEPŌTEM > сх. *нѐвуд*;[6]
4. лат. oRC > сл. *R*a*C (Holzer, 2011: 55), уп. лат. COOPERTŌRIUM > сх. *корбетӯр*;[7]
5. лат. f > сл. **p* (Holzer, 2011: 33), уп. лат. **frondiātam* > сх. *франчâда*;[8]
6. лат. v- > сл. **b* (Holzer, 2011: 34), уп. лат. **vellatīnam* > сх. *вељȁдина*;
7. лат. ´_i > сл. *ь (Holzer, 2011: 59), уп. лат. **pānicam* > сх. *пȁњега*;[9]
8. лат. a_´ > сл. **o* (Holzer, 2011: 57), уп. лат. PLACENTAE > сх. *Плагѐнти*.[10]

У смислу апсолутне хронологије, бокељско озвучење мора бити скорије од:
1. лат. *nocheda*, XIV вијек (*Notaria Catarensia*, 1331);
2. лат. *Pladanus*, прва половица XIV вијека (*Statuta Cathari*);
3. лат. *Pradoçe*, XIV вијек (*Notaria Catarensia*, 1326–34);
4. лат. *Nogalia*, XIV и XV вијек (ERHSJ, II: 505).

Из наведених чињеница може се закључити да је бокељско озвучење, с једне стране, касније од раних далматороманских реликата којих су два слоја; први чине они са наведеним промјенама и без озвучења (*пикâт*, *кӣмак*, *лȍкарда*) а другу они без наведених промјена и без озвучења (*бӯмбāк*, *бӯква*). С

5 Као и лат. BOMBĀCEM > сх. *бӯмбāк*, без озвучења.
6 Као и лат. BŌCA > сх. *бӯква*, без озвучења.
7 Под условом да је метатеза R—RT > *rb*—*t* далматороманска појава; в. од. 2.
8 За ралику од лат. FĪCĀTUM > сх. *пикâт*, без озвучења.
9 За ралику од лат. CĪMICEM > сх. *кӣмак*, без озвучења.
10 За разлику од лат. LACERTAM > сх. *лȍкарда*, без озвучења.

друге стране, озвучење мора бити скорије од почетка XIV вијека, када су под далматороманским упливом забиљежени озвучени латински облици (*nocheda*, *Nogalia*, *Pladanus*, *Pradoçe*). Узимајући у обзир ова два гранична фактора, бокељско озвучење може се смјестити у XII или XIII вијек.

Из грађе се може закључити и то да бокељско озвучење није захватало интервокалне плозиве који су по укидању хијата били јотовани те стога VtV у реликтима лат. NEPŌTEM има звучан исход (*нѐбуд*) а VtiV у реликтима лат. NEPŌTIAM безвучан (*небӯ̑ча*).

10. Простирање бокељског озвучења

Одмах **на сјевер од Боке**, у Конавлима и Дубровнику, налазимо: 1. лат. COOPERTŌRIUM > сх. *крпа̀тӯр* Конавли (Kašić, 1995: 358), *крепа̀тӯр* Чилипи (ERHSJ, II: 238), *крпа̀тӯр* Дубровник (Бојанић/Тривунац, 2002: 194); 2. лат. NEPŌTEM > сх. *нѐпӯт* Конавли (Kašić, 1995: 361), Дубровник (Budmani, 1883: 161; ERHSJ, II: 511; Бојанић/Тривунац, 2002: 246); 3. лат. NEPŌTIAM > сх. *нѐпӯча* Дубровник (Budmani, 1883: 162; ERHSJ, II: 511; Бојанић/Тривунац, 2002: 246), *нѐпуча* Дубровник (Зоре, 1895: 14), *нѐпӯча* Дубровник (Rešetar, 1907: 258); 4. лат. **frondiātam* > сх. *фрдо̀ња̄та* Дубровник (ERHSJ, II: 534); 5. лат. PLATANUM > сх. *платан* Конавли (Skok, 1934: 193), *платан*/*платањ* Дубровник (ERHSJ, II: 679), *пла̀тан* Дубровник (Бојанић/Тривунац, 2022: 287); 6. лат. ROGĀTA > сх. *рогатија* Дубровник (Daničić, 1871: xvi); 7. лат. **rōsātam* > сх. *ро̀са̄та* Дубровник (ERHSJ, III: 159; Бојанић/Тривунац, 2022: 348).

У свим наведеним облицима интервокални плозиви имају безвучан исход и по томе се разликују од бокељских паралела; уп. *крпа̀тӯр–корба̀тур*, *нѐпӯт–нѐбуд*, *нѐпӯча–небӯ̑ча*, *фрдо̀ња̄та–франча̑да*, *пла̀тан–Плавда*, *рогатија–рогадӣја*, *ро̀са̄та–росȃда* итд. Из приложеног се може закључити да је у смислу озвучења интервокалних плозива међу дубровачком и бокељском далматороманштином постојала оштра граница која се (судећи према доступној грађи) налазила на размеђи Конавала и Боке которске. В. Карту 4.

Но, међу дубровачким се реликтима налазе и неколики некарактеристични случајеви са озвученим исходом; уп. лат. NUCĒTA > *nugata*[11] 'орах, орахово дрво' (Skok, 1934: 205) или лат. TŪTŌREM > сх. *то̀дӯр* 'старатељ' (Skok, 1934: 203). Из ових примјера закључујемо да граница међу дубровачком и бокељском далматороманштином није у погледу озвучења интервокалних плозива била онолико оштра колико се на први поглед то могло учинити.

Одмах **на југ од Боке**, у Будви, Паштровићима и Црмници, налазимо: 1. лат. CATĒNACEUM > сх. *кадена̑ц* Будва (ERHSJ, II: 14); 2. лат. COOPERTŌRIUM > сх. *корбетуо*/*корбатуо*/*корбатур*/*копертур* Будва, Паштровићи (Lipovac-Radulović, 1997: 152), *кобартӯо* Будва (ERHSJ, II: 238); 3. лат. NEPŌTEM > сх. *непут* Будва (Lipovac-Radulović, 1997: 202), *нѐпӯт* Будва (ERHSJ, II: 511); 4. лат. NEPŌTIAM > сх. *нѐпӯча* Будва (ERHSJ, II: 511); 4. лат. **pānicam* > сх. *па̑њега* Црмница (ERHSJ, II:

11 VcV > *g*, али VtV > *t*. Неозвучен исход може бити аналошки према бројним дубровачким реликтима на -ATAM, -ATA > *-ata* (од којих смо у овом раду могли видјети **frondiātam* > *фрдо̀ња̄та* и ROGĀTA > *рогатија*).

596), *пањега* Будва, Паштровићи (Lipovac-Radulović, 1997: 214); 5. лат. **rōsātam* > сх. *росада* Будва, Паштровићи (Lipovac-Radulović, 1997: 255).

Озвучен исход интервокалних плозива налази се у облицима *каденȁц*, *корбетуо*, *кобартȳо*, *корбатуо*, *корбатур*, *пȁњега*, *пањега*, *росада*; не налази се у облицима *нѐпӯт*, *непут*, *нѐпӯча*, *копертур*. Из приложене грађе закључујемо да је ситуација у Будви, Паштровићима и Црмници била попут оне у Боци; постоје два слоја далматороманских реликата од којих један показује озвучење а други не. Но, хронологија заимања у бокељским паралелама у неким се случајевима разликује; уп. *каденȁц–катȁнац*, *нѐпӯча–небȳча*, *копертур–кобȁртур*.

11. Закључци

(1) Како је утврдио још П. Скок, озвучење безвучних интервокалних плозива карактеристика је бокељске далматороманштине, али се (како с друге стране грађа овог рада показује) не налази у свим далматороманским реликтима Бококоторског залива.

(2) Неозвучен исход безвучних интервокалних плозива (1. VpV > *p*, 2. VtV > *t*, 3. VcV > *k*) имају бокељски реликти: 1. лат. CĒPULLAM; 2. лат. CATĒNACEUM, CO(N)-STRĀTUM, FĪCĀTUM, OCULĀTAM; 3. лат. BŌCA, BOMBĀCEM, CĪMICEM, FĪCĀTUM, LACERTAM, LOCUSTAM, LUCERNAM.

(3) Озвучен исход безвучних интервокалних плозива (1. VpV > *b*, 2. VtV > *d*, 3. VcV > *g*) имају бокељски реликти: 1. лат. COOPERTŌRIUM; 2. лат. PLATANUM, PRŌTĒLUM, ROGĀTA, **rōsātam*, **vellatīnam*; 3. лат. **nucālia*, **pānicam*, PLACENTAE.

(4) Мијешан исход безвучних интервокалних плозива (1. VpV > *p/b*, 2. VtV > *t/d*, 3. VcV > *k/g*) имају бокељски реликти: 1. лат. NEPŌTEM, NEPŌTIAM; 2. лат. **frondiātam*. Неозвучен исход налази се само у сјеверозападној Боци и може бити уплив из дубровачког говора.

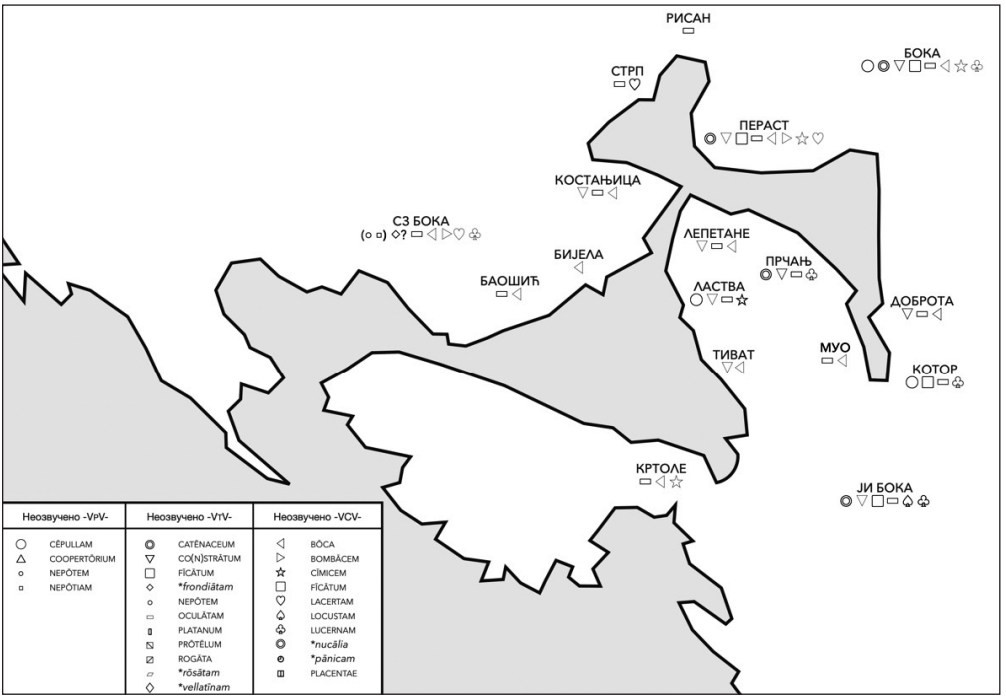
(5) Бокељско озвучење касније је од лат. oNC > сл. **ǫC*, лат. eNC > сл. **ęC*, лат. oRC > сл. **RaC*, лат. ō > сл. **y*, лат. F > сл. **p*, лат. V- > сл. **b*, лат. ´_I > сл. **ь*, лат. A_´ > сл. **o*. С друге стране, скорије је од почетка XIV вијека (*nocheda*, *Nogalia*, *Pladanus*, *Pradoçe*).

(6) Реликти са неозвученим исходом чине старији слој позајмљеница далматороманског поријекла у Бококоторском заливу; они су зајмљени прије оних са озвученим исходом, односно прије него што је у бокељској далматороманштини озвучење почело да се одвија.

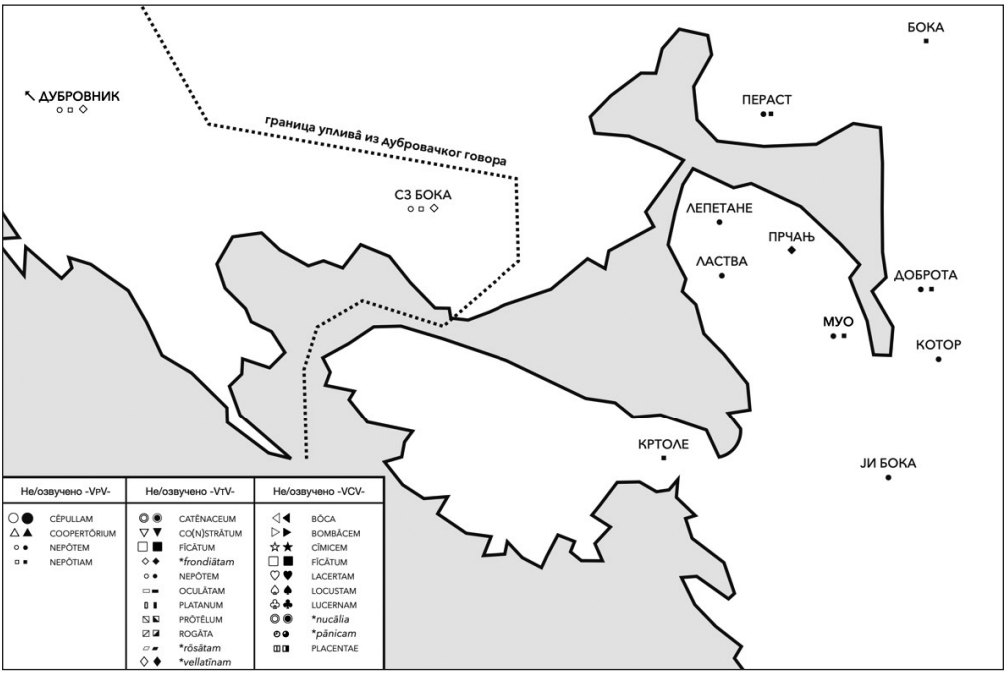
(7) Сјеверна граница бокељског озвучења налази се на размеђи Конавала и Боке которске. Јужна граница није сигурна; попут бокељских, и будванске позајмљенице далматороманског поријекла показују и озвучене и неозвучене исходе интервокалних плозива.

Напомена: Овај рад седамнаести је у серији *Из балканског латинитета*. Његову реализацију подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије у склопу финансирања научноистраживачког рада на Универзитету у Београду – Филозофском факултету (број уговора 451-03-137/2025-03/200163).

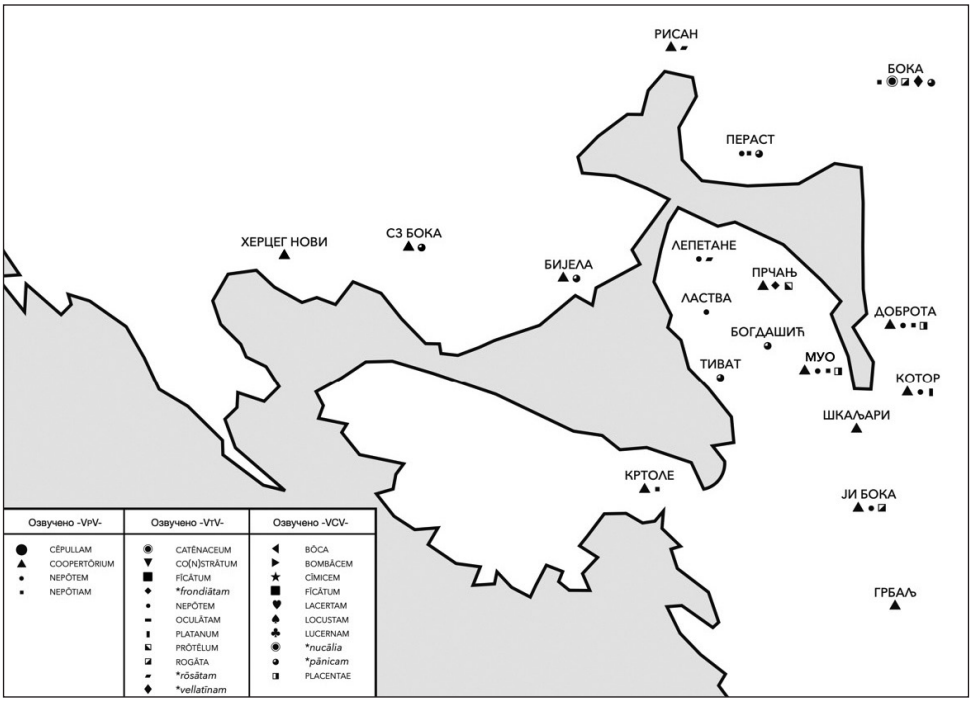
Прилог

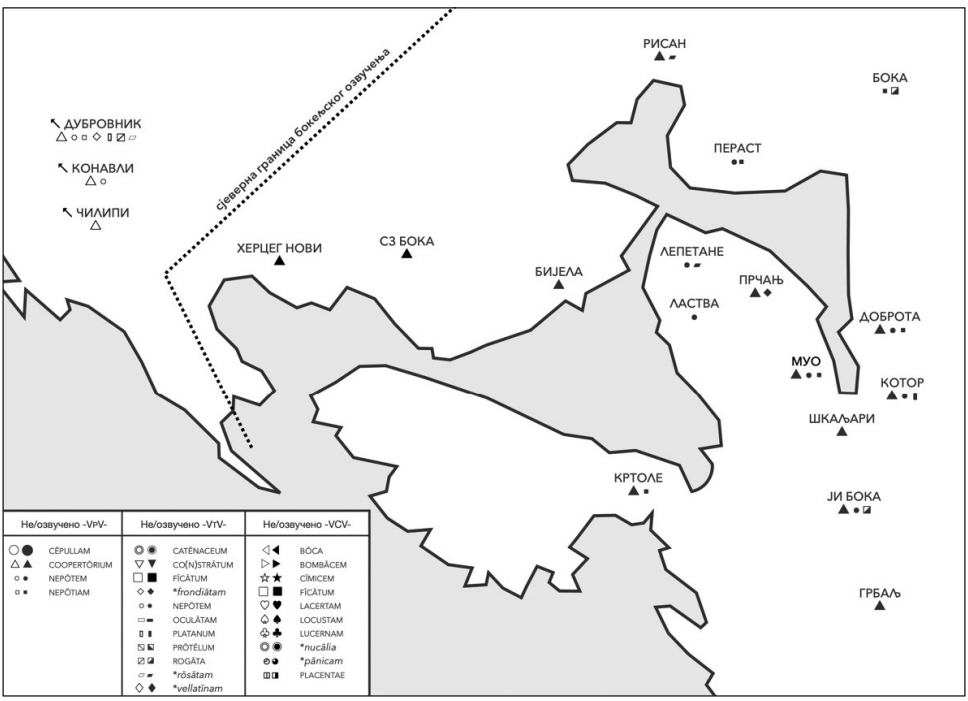
Карта 1. Неозвучени исходи интервокалних плозива

Карта 2. Упливи из дубровачког говора у сјеверозападној Боци

Карта 3. Озвучени исходи интервокалних плозива

Карта 4. Сјеверна граница бокељског озвучења

Литература

Барић, Х. (1923). Skok P. Beiträge zur Kunde des romanischen Elements in der serbokroatischen Sprache. [Приказ]. *Јужнословенски филолог, 3,* 223–224.

[Barić, H. (1923). Skok P. Beiträge zur Kunde des romanischen Elements in der serbokroatischen Sprache. [Prikaz]. *Južnoslovenski filolog, 3,* 223–224]

Бојанић, М., Тривунац, Р. (2002). Рјечник дубровачког говора. *Српски дијалектолошки зборник*, *49*, 1–458.

[Bojanić, M., Trivunac, R. (2002). Rječnik dubrovačkog govora. *Srpski dijalektološki zbornik*, *49*, 1–458]

Вук 1852: Караџић, В. С. (1852). *Српски рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима* (2. изд.). Беч: Штампарија Јерменског манастира.

[Vuk 1852: Karadžić, V. S. (1852). *Srpski rječnik istumačen njemačkijem i latinskijem riječima* (2. izd.). Beč: Štamparija Jermenskog manastira]

Вук 1898: Караџић, В. С. (1898). *Српски рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима* (3. изд.). Биоград: Штампарија Краљевине Србије.

[Vuk 1898: Karadžić, V. S. (1898). *Srpski rječnik istumačen njemačkijem i latinskijem riječima* (3. izd.). Biograd: Štamparija Kraljevine Srbije]

Зоре, Л. (1895). Дубровачке туђинке. *Споменик СКА*, *26*, 1–25.

[Zore, L. (1895). Dubrovačke tuđinke. *Spomenik SKA*, *26*, 1–25]

Лигорио, О. (2015). Такозвани псеудо-јат у далматској романштини и балканском латинитету. *Јужнословенски филолог*, *71*(3–4), 43–72.

[Ligorio, O. (2015). Takozvani pseudo-jat u dalmatskoj romanštini i balkanskom latinitetu. *Južnoslovenski filolog*, *71*(3–4), 43–72]

Лигорио, О. (2018). Дифтонгација у далматороманским реликтима латинског суфикса -ĔLLU, -A. *Јужнословенски филолог*, *74*(1), 31–59.

[Ligorio, O. (2018). Diftongacija u dalmatoromanskim reliktima latinskog sufiksa -ĔLLU, -A. *Južnoslovenski filolog*, *74*(1), 31–59]

Лигорио, О. (2022). Далматороманси реликти у *Етимолошком рјечнику хрватскога језика. Зборник за филологију и лингвистику*, *65*(2), 9–18.

[Ligorio, O. (2022). Dalmatoromanski relikti u *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika. Zbornik za filologiju i lingvistiku*, *65*(2), 9–18]

Лигорио, О. (2023). Још о далматороманским реликтима у *Етимолошком рјечнику хрватскога језика. Зборник за филологију и лингвистику*, *66*(2), 7–17.

[Ligorio, O. (2023). Još o dalmatoromanskim reliktima u *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika. Zbornik za filologiju i lingvistiku*, *66*(2), 7–17]

Накићеновић, С. (1913). Бока: Антропогеографска студија. *Насеља српских земаља*, *9*; *Српски етнографски зборник, 20*, 185–632.

[Nakićenović, S. (1913). Boka: Antropogeografska studija. *Naselja srpskih zemalja*, *9*; *Srpski etnografski zbornik, 20*, 185–632]

Томановић, В. (1935). Акценат у говору села Лепетана (Бока Которска). *Јужнословенски филолог, 14*, 59–143.

[Tomanović, V. (1935). Akcenat u govoru sela Lepetana (Boka Kotorska). *Južnoslovenski filolog, 14*, 59–143]

Шоћ, Б. (2001). *Романизми и грецизми у црногорском језику: Континентални дио Црне Горе*. Цетиње: Централна народна библиотека Црне Горе „Ђурђе Црнојевић".
[Šoć, B. (2001). *Romanizmi i grecizmi u crnogorskom jeziku: Kontinentalni dio Crne Gore*. Cetinje: Centralna narodna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević"]
Шпановић, А. (2024). *Романизми Старе Црне Горе и Брда: Етимолошка студија*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
[Španović, A. (2024). *Romanizmi Stare Crne Gore i Brda: Etimološka studija*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU]

Barbić, A. (2011). *Rječnik Pitava i Zavale*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
Bartoli, M. G. (1906). *Das Dalmatische: Altromanische Sprachreste von Veglia bis Ragusa und ihre Stellung in der apennino-balkanischen Romania* (Bd. I–II). Wien: A. Hölder.
Benčić, R. (2013). *Rječnik govora grada Hvara*. Hvar: Muzej hvarske baštine.
Boerio, G. (1867). *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia: G. Cecchini.
Božin, D. (2017). *Rječnik i govor starih žitelja otoka Rave*. Zadar: Matica hrvatska.
Brajković, T. (1893). Peraški dijalekat. *Program C. K. Drž. Velike Gimnazije u Kotoru za školsku godinu 1892–93*, 1–21.
Budmani, P. (1883). Dubrovački dijalekat, kako se sada govori. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, *65*, 154–179.
ERHSJ: Skok, P. (1971–73). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Knj. I–III). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
Fatović, S. (2017). *Rječnik govora otoka Sestrunja*. Zadar: Matica hrvatska.
Geić, D. (2015). *Rječnik i gramatika trogirskoga cakavskoga govora*. Split — Trogir: Književni krug — Združeni artisti.
Holzer, G. (2011). *Glasovni razvoj hrvatskoga jezika* (B. Štebih Golub, prev., 2. izd.). Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
JE: Vinja, V. (1998–2004). *Jadranske etimologije: Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Školska knjiga.
Jireček, C. (1902). Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters (Th. I). *Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, *48*, 1–104.
Jurišić, B. (1973). *Rječnik govora otoka Vrgade*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
Kašić, Z. (1995). Govor Konavala. *Српски дијалектолошки зборник*, *41*, 241–396.
Kustić, N. (2002). *Cakavski govor grada Paga s rječnikom*. Zagreb: Društvo Pažana i prijatelja grada Paga.
LAIČaG: Filipi, G., Buršić Giudici, B. (2019). *Lingvistički atlas istarskih čakavskih govora*. Pula: Svečilište Jurja Dobrile u Puli.
Lambl, D. (1854). Ryby adriatické. *Časopis českého musea v Praze*, *28*, 37–64, 167–192.

Ligorio, O. (2013). Uno sguardo ai relitti dalmato-romanzi in -CULU e -TULU. In N. Vuletić, J. E. Gargallo Gil (edd.), *Mare Loquens* (pp. 317–321). Zadar: Sveučilište u Zadru.

Ligorio, O. (2014). *Problem leksičke stratifikacije u adrijatistici* (neobjavljena doktorska disertacija). Sveučilište u Zadru, Zadar.

Ligorio, O. (2016). *Serbo-Croatian Accent Retraction: Its Course and Character in the Dialect of Dubrovnik* (unpublished doctoral thesis). University of Leiden, Leiden.

Lipovac-Radulović, V. (1981). *Romanizmi u Crnoj Gori: Jugoistočni dio Boke kotorske*. Cetinje – Titograd: Obod – Pobjeda.

Lipovac-Radulović, V. (1997). *Romanizmi u Crnoj Gori: Budva i Paštrovići*. Novi Sad: MBM-plas.

Mahulja, I. (2006). *Rječnik omišaljskoga govora*. Rijeka – Omišalj: Riječki nakladni zavod – Općina Omišalj.

Martinović, Ž. (2005). *Rječnik iškoga govora*. Zadar: Gradska knjižnica.

Mayer, A. (1957). *Die Sprache der alten Illyrier* (Bd. I). Wien: M. Rohrer.

Milat Panža, P. (2015). *Rječnik govora Blata na Korčuli*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Muljačić, Ž. (1962). Dalmatski elementi u mletački pisanim dubrovačkim dokumentima 14. st. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, *327*, 237–380.

Musić, S. (1972). *Romanizmi u severo-zapadnoj Boki kotorskoj*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.

Oštarić, I. (2005). *Rječnik kolanjskoga govora*. Zadar: Matica hrvatska.

Piasevoli, A. (1993). *Rječnik govora mjesta Sali na Dugom otoku*. Zadar: Matica hrvatska.

Radulić, L. (2002). *Rječnik rivanjskoga govora*. Zadar: Matica hrvatska.

Rančić, G. (2013). *Zavičajni rječnik i kronika mjesta Brbinj*. Zadar: 3000 godina Za dar.

REW: Meyer-Lübke, W. (1972). *Romanisches etymologisches Wörterbuch* (5th ed.). Heidelberg: C. Winter – Universitätsverlag.

RJA: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (1880–1976) (Sv. I–XXIII). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Rešetar, M. (1907). *Der Štokavische Dialekt*. Wien: A. Hölder.

Rocchi, L. (1990). *Latinismi e romanismi antichi nelle lingue slave meridionali*. Udine: Campanotto.

Savić, D., Ligorio, O. (2022). Illyrian and Slavic. *Lucida intervalla*, *51*, 3–41.

Skok, P. (1933). *Naša pomorska i ribarska terminologija na Jadranu*. Split: Pomorska biblioteka „Jadranske straže".

Skok, P. (1926). Zur Chronologie der Palatalisierung von *c g gu gu̯* vor *e i y i̯* im Balkanlatein. *Zeitschrift für romanische Philologie*, *46*, 385–410.

Skok, P. (1930). Zum Balkanlatein III. *Zeitschrift für romanische Philologie*, *50*, 484–532.

Skok, P. (1934). Zum Balkanlatein IV. *Zeitschrift für romanische Philologie*, *54*, 175–214, 424–499.

Skok, P. (1956). Dalmatski jezik. U *Enciklopedija Jugoslavije 2* (str. 653–655). Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ.
Šimunić, B. (2013). *Rječnik bibinjskoga govora*. Zadar: Matica hrvatska.
Šulek, B. (1879). *Jugoslavenski imenik bilja*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
Tekavčić, P. (1976). O kriterijima stratifikacije i regionalne diferencijacije jugoslavenskog romanstva u svjetlu toponomastike. *Onomastica Jugoslavica*, *6*, 35–56.
Tičić, A. (2004). *Rječnik mjesta Povljane na otoku Pagu*. Zadar: Matica hrvatska.
Vinja, V. (1986). *Jadranska fauna: Etimologija i struktura naziva* (Knj. I–II). Split. Logos.
Vuletić, N. (2007). *Dalmatska leksička geografija: Talasozoonimi* (neobjavljena doktorska disertacija). Sveučilište u Zadru, Zadar.
Vuletić, N., Skračić, V. (2018). *Leksik morske faune u sjevernoj Dalmaciji: Rječnik pučkog nazivlja*. Zadar: Sveučilište u Zadru.

Orsat L. Ligorio

Summary

VOICING OF THE INTERVOCALIC STOPS IN THE DALMATIAN ROMANCE RELICS FROM THE BAY OF KOTOR

Dalmatian Romance relics from the Bay of Kotor notably undergo voicing of the intervocalic stops; cf. e.g. VpV > *b* in L NEPŌTEM 'grandson; nephew' > SCr. *nèbud* 'nephew', VtV > *d* in L **rōsātam* > SCr. *ròsāda* 'dew', VcV > *g* in L PLACENTAE 'cakes' > SCr. PN *Plagênti*. The paper investigates the extent of this phenomenon. An analysis of the available data reveals that not all Dalmatian Romance relics in the Bay of Kotor are affected by it. Voiced stops can be seen in the Serbo-Croatian continuants of L COOPERTŌRIUM 'cover', **nucālia* 'walnut forest', **pānicam* 'bread storage' > 'storage', PLACENTAE 'cakes', PLATANUM 'plane tree', PRŌTĒLUM 'hair dividing line', ROGĀTA 'request' > 'gift', **rōsātam* 'dew', **vellatīnam* 'wool'; voiceless stops can be seen in the Serbo-Croatian continuants of L BŌCA 'bogue, Box boops', BOMBĀCEM 'cotton', CATĒNACEUM 'padlock', CĒPULLAM 'red onion', CĪMICEM 'bed bug', CO(N)STRĀTUM 'strewn over' > 'floor; attic', FĪCĀTUM 'liver', LACERTAM 'Atlantic mackerel, Scomber scomber; Atlantic chub mackerel, Scomber colias', LOCUSTAM 'grasshopper; lobster' > 'lobster', LUCERNAM 'lantern', OCULĀTAM 'large-eyed' > 'saddled seabream, Oblada melanura'. Both voiced and voiceless stops (a mixed outcome) can be seen in the Serbo-Croatian continuants of L **frondiātam* 'leafy branch' > 'fishing with branches', NEPŌTEM 'grandson; nephew' > 'nephew', NEPŌTIAM 'granddaughter; niece' > 'niece'. The paper concludes that the unvoiced relics must have been borrowed before the voiced ones, probably between the 13th and the 15th century.

Key words:

Latin, Dalmatian Romance, Serbo-Croatian, historical phonetics, Bay of Kotor